

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/67080>

Please be advised that this information was generated on 2017-12-06 and may be subject to change.

V Politicoloog in evaluatieland

Wat doet een politicoloog, werkzaam op de universiteit, in een provinciale commissie die zich bezighoudt met beleidsevaluatie? Na vijf jaar Commissie Beleidsevaluatie is het tijd om deze vraag te beantwoorden. Ik doe dit persoonlijke omzien aan de hand van twee kenmerken van een hoofddocent: wetenschappelijk onderzoek doen en inzicht hebben in de werking van politiek. Daarna ga ik nog kort in op twee aspecten van het werk van de CBE: de betekenis van de CBE voor de Staten en de rol van de onderzoeksbureaus.

Evalueren om te leren

Mijn kennis over en ervaring met het doen van sociaal-wetenschappelijk en evaluatieonderzoek kwamen in het begin van pas bij het bepalen van de aanpak van de commissie. Ik doel dan vooral op het opstellen van een protocol en het vastleggen van criteria voor de selectie van drie te evalueren beleidsprogramma's per jaar. Bijna nog belangrijker was de kennis over het doen van wetenschappelijk onderzoek bij de beoordeling van offertes en, als we met een onderzoeksbureau in zee waren gegaan, van de geleverde prestaties. Studenten wordt altijd op het hart gedrukt dat terugkoppeling van de conclusies naar de onderzoeksvraag een belangrijk onderdeel is van evaluatieonderzoek. Evalueren doe je niet ter legitimering; het is de bedoeling dat overgenomen aanbevelingen ook worden geïmplementeerd. Onderdeel van de CBE-aanpak was dan ook het instellen van de zogenaamde voortgangsrapportage: na een jaar moest worden onderzocht wat er met de aanbevelingen was gebeurd. De CBE heeft in eerste instantie die voortgangsrapportages

uitgevoerd, maar in een later stadium is deze fase overgenomen door GS.

Dilemma rond moment reactie GS

Behalve kennis over onderzoek, beschikt de politicoloog over kennis van en inzicht in de

werking van het politieke systeem, inclusief dat op het provinciale niveau. Dit kwam van pas bij het inschatten van de politieke verhoudingen, zowel die tussen de diverse fracties, als die tussen de Staten en het College van GS. Een interessant punt was bijvoorbeeld de rol van GS in de beoordeling van onze beleidsevaluaties en vooral ook van onze aanbevelingen. Lang heeft de commissie geworsteld met de vraag op welk moment de adviezen langs GS moesten: nadat deze naar de Staten werden gestuurd -maar dan bestond het gevaar dat de Staten niets zouden ondernemen en zouden gaan wachten op het oordeel van GS. Of vóór de behandeling in de provinciale commissies, maar dat deed geen recht aan het feit dat de CBE een commissie van de Staten was. Het overgaan op een dualistische handelwijze verschaft hierover helderheid, in ieder geval bij de leden van de Commissie Beleidsevaluatie.

Regelmatige toets op effectiviteit helpt kwaliteit beleid

Dat brengt mij op mijn eerste observatie: het omgaan van de Staten met de resultaten van de CBE. Beleidsevaluatie is een instrument bedoeld om niet ten onder te gaan in de waan van de dag waarin Statenleden vaak verkeren. Provinciaal beleid wordt vanwege allerlei redenen geformuleerd, uitgevoerd en gecontinueerd. Een bepaalde richting van beleid kan bijvoorbeeld zijn ingegeven door partijpolitieke verhoudingen, door de actualiteit, door de (on)beschikbaarheid van financiële middelen of door een geslaagde lobby van betrokken organisaties. Alle genoemde omstandigheden veranderen door de tijd heen en ingezet beleid kan derhalve vijf jaar later ineffectief zijn. Een regelmatige toets op effectiviteit is daarom van groot belang voor de kwaliteit van het provinciale beleid. Statenleden, die zelf bloot staan

aan factoren als partijpolitiek, actualiteit, lobby's en beschikbare financiën, zijn niet de meest aangewezen om op een systematische manier het uitgezette beleid te evalueren. Om die reden is de CBE in het leven geroepen.

Verwondering: CBE door Staten niet veel méér ingezet

In de vijf jaar CBE heeft het mij zeer verbaasd dat individuele Statenleden en Fracties haar Commissie niet veel meer hebben geraadpleegd, noch de resultaten vaker hebben gebruikt bij de bepaling van nieuwe beleidslijnen. Op de jaarlijkse vraag van de Commissie om suggesties voor beleidsprogramma's ter evaluatie, kwam vrijwel geen reactie. Bij een aantal onderwerpen van evaluatie is het voorgekomen dat beleid onveranderd werd voortgezet, zonder rekening te houden met de uitkomsten van de gehouden evaluatie. Nimmer is de CBE als zodanig om advies gevraagd ten behoeve van nieuwe beleidsvoornemens. Kortom: de enige directe lijn met de Staten was de aanwezigheid van drie Statenleden in de commissie zelf, maar zij namen op uitdrukkelijk verzoek juist enige afstand van de dagelijkse politiek. En ook zij waren verbaasd over de geringe belangstelling en communicatie. Mijns inziens is het een gemiste kans geweest om het werk van de CBE niet nog beter af te stemmen op de wensen van de provinciale vertegenwoordigers.

Verwondering: afhankelijkheid van vakafdelingen

Mijn tweede observatie betreft de inzet van onderzoeksbureaus voor evaluatieonderzoek. Het opstellen van een offerte is een tijdrovende bezigheid wanneer men zich verdiept in het onderwerp van evaluatie. Een aantal bureaus volstaat dan ook met een algemeen verhaal over de beleids-

cyclus en evaluatieonderzoek - in zo'n verhaal kan vervolgens ieder specifiek beleidsterrein worden ingevuld. De meeste bureaus echter dienen een volwaardige offerte in, waardoor voldoende keuze overblijft en een afweging kan worden gemaakt, een keuze die veelal gebaseerd is op kennis van het betreffende beleidsveld, onderzoeksdesign en kosten. Wat mij is opgevallen is dat vrijwel alle bureaus voor eenzelfde onderzoeksaanpak kiezen: deskstudie van relevante beleidsnota's en interviews met betrokkenen. Grootschalig, kwantitatief, onderzoek of casestudies komt nauwelijks in het arsenaal voor.

De keuze voor het bestuderen van rapporten en het afnemen van interviews brengt een aantal problemen met zich mee. Een eerste probleem vormt de afhankelijkheid van het bureau van de provinciale vakafdeling voor wat betreft de levering van relevante rapporten en andere schriftelijke stukken. De objectiviteit kan in gevaar komen, wanneer een van de onderzoeksobjecten - namelijk de ambtelijke organisatie - zelf verantwoordelijk is voor het aanleveren van informatie. De afdeling bepaalt bijvoorbeeld welke schriftelijke stukken aan het bureau worden geleverd en levert bijvoorbeeld de namen voor de interviewlijst. En vaak zijn de ambtenaren ook zelf respondent in het evaluatieonderzoek.

Resultaat: meer indicatie dan echte effectmeting

Het andere probleem is de generaliseerbaarheid van de onderzoeksgegevens. Omdat de evaluatie gebaseerd is op subjectieve data afkomstig van een gering aantal respondenten, zijn de resultaten niet eenvoudig te generaliseren. De evaluatierapporten vormen een goede indicatie voor de opvattingen die er heersen bij gemeenten en organisaties over de inzet van de provincie. Het meten van effecten

van beleid kwam meestal niet van de grond, onder meer door de beperkte beschikbare financiën per onderzoek, maar ook vanwege het ontbreken van meetbare doelen in de beleidsprogramma's.

Grootschaliger evaluatieonderzoek: meer middelen, maar minder specifieke kennis

Afhankelijkheid van ambtelijk apparaat en beperkte generaliseerbaarheid: provinciaal evaluatieonderzoek op een grotere schaal kan wellicht beide problemen oplossen. De problemen van onderzoeksdesign, generaliseerbaarheid en afhankelijkheid kunnen ook aangepakt worden door meer geld per onderzoek en een eigen, onafhankelijk, onderzoeksapparaat. Het is al eerder betoogd, een nadeel van een grootschalige aanpak is een beperking van het inzicht in en de betrokkenheid van het Noord-Hollandse veld en de actoren: de Noord-Hollandse gemeenten, het Noord-Hollandse maatschappelijk middenveld en de Noord-Hollandse burgers. Ook zal er minder ruimte zijn om de adviseursrol rond het beleidsproces verder te ontwikkelen.

Kortom, het is maar goed dat ook het proces van evalueren te zijner tijd geëvalueerd zal worden. Daarmee sluit ik deze terugblik af - als buitenstaander die in vijf jaar tijd langzamerhand insider is geworden.

Monique Leyenaar,

extern lid van de Commissie Beleidsevaluatie